Sugarcane - ڪمند

زمين جي چونڊ:

بهتر پيداوار لاءِ ڪمند واري زمين لٽياسي هئڻ سان گڏوگڏ اُن ۾ پاڻي جذب ڪرڻ جي قوت به هجي ۽ ان ۾ هوا داخل ٿيڻ جي به صلاحيت هجي ۽ اها زمين هجي جنهن ۾ ڪافي نامياتي مادو ۽ خوراڪي جزا موجود هجن. ڪمند لاءِ زمين سم ۽ ڪلر واري نه هجي. پر ڪمند جون ڪي جنسون جهڙوڪ: بي ايل-19 (BL-19) هلڪي ڪلراٺي زمين ۾ پوکي سگهجي ٿو.

زمين جي تياري:

ڪمند واري زمين ۾ راجا هر يا ٽالهين وارا (3 يا 4) هر ڏيڻ گهرجن. ساڳئي وقت جيڪڏهن زمين ۾ چيزل هر ڏني ٿي سال ٿي ويا هجن ته پوءِ چيزل هر به ضرور هلائڻ گُهرجي. چاڪاڻ ته هي هر 3 کان 4 فوٽ زمين ۾ اونهو وڃي ٿو. جيڪو زمين جي سخت تهه کي ٽوڙي ڇڏيندو آهي. انهيءَ سان ڪمند جون پاڙون اونهيون ۽ زمين ۾ پاڻي هيٺ تائين ويندو ۽ زمين ۾ آلاڻ، پوسل يا گهم گهڻو عرصو رهندي آهي. جنهن بعد زمين کي سنوت ۾ آڻي تيار ڪجي.

پوکي جو وقت:

ڪمند جي پوکي بهار ۽ سرءُ جي موسم ۾ ڪئي ويندي آهي. بهار واري پوکي 15 فيبروري کان مارچ جي آخر تائين ٿي سگهي ٿي ۽ سرءُ واري پوکي 15 آگسٽ کان سيپٽمبر جي پڇاڙي تائين ڪري سگهجي ٿي. سرءُ جي مند ۾ پوکيل ڪمند بهار جي مند ۾ پوکيل ڪمند کان 30 کان 40 سيڪڙو وڌيڪ پيداوار ڏئي ٿو.

پوکيءَ جا طريقا:

سنڌ ۾ عام طرح سان پوکيءَ جا هيٺيان به طريقا استعمال ڪيا وڃن ٿا. جيڪي آبهوا جي لحاظ کان نهايت موزون آهن.

1. ريج وارو طريقو: اڳوات تيار ڪيل زمين کي ريج کان پوءِ زمين جي وٺ اچڻ تي اُن ۾ گوبل هر هلائي 90 سينٽي ميٽرن تي ڪريا تيار ڪري ان ۾ گهربل پاڻ چٽي ذڪر ڪيل ٻج جي جنس جون دوا لڳل ڳريون اهڙي طريقي سان پوکڻ گهرجن جو انهن جون پچڙيون پاڻ ۾ مليل هجن ۽ انهن مٿان سهاڳو گُهمائي ڪرين کي ڍڪي ڇڏجي ۽ پاڻي ايستائين نه ڏجي جيستائين ڪمند ڦٽي نه اچي.

2. خشڪ طريقو: هن طريقي ۾ زمين جي تياريءَ ۾ 3 يا 4 سُڪي جا هَرن کان پوءِ مٿان راجا هر ڏيئي پتر پچي زمين کي تيار ڪجي ۽ پوءِ سنوت ڪري اوڙون ڪڍڻ گهرجن جن جو فاصلو 90 سينٽي ميٽر هئڻ گهرجي ۽ اوڙن جي گهرائي 18 کان 20 سينٽي ميٽر هئڻ گهرجي جنهن ۾ ٻن (2) اکين واريون ڳريون ملائي پوکي ڪرڻ گهرجي ۽ مٿان وري مٽيءَ جو هلڪو تهه چاڙهڻ گهرجي تنهن کان پوءِ جلدي پاڻي ڏيڻ گهرجي. پوکيءَ کان پوءِ 2 يا 3 پاڻي هفتي جي وقفي سان ڏيڻ گهرجن.

پوکيءَ لاءِ ٻج:

ٻج صحتمند فصل ماڻ ونجي جيڪو فصل 6 کان 8 مهينن جو هجي. انهيءَ مقصد لاءِ بهار ۾ پوکيل نرسري ڪمند نهايت ئي اهم آهي. منڍي واري فصل جو ٻج استعمال نه ڪجي ۽ ٻج هر قسم جي بيماريءَ کان پاڪ هجي. ڪمند جي لٺ (لڙهيءَ) جا مٿيان ٻه حصا ٻج لاءِ استعمال ڪرڻ گهرجن ۽ مٿين حصي ۾ گلوڪوز وڌيڪ هوندو آهي. ڪمند جو هيٺيون حصو گهٽ پوکڻ گهرجي، ڇاڪاڻ ته هيٺئين حصي جون اکيون (Buds) تمام گهٽ ڦٽن ٿيون ۽ ٻج لاءِ ڪمند جي لٺ هٿن سان صاف ڪجي. جيئن اکيون (Buds) زخمي نه ٿين. اُن کان پوءِ لڙهيءَ مان اُهي ڳريون ڪپجن جن مان هر هڪ ڳريءَ ۾ ٻه يا ٽي (2 يا 3) اکيون هجن.

ٻج جو مقدار:

ٻج جو مقدار 80 کان 100 مڻ يا 30 کان 40 هزار ڳريون في ايڪڙ جي حساب سان پوکجن. ٿلهي قسم جي جنسن جهڙوڪ: ٽرائٽان، بي ايل-4، گلابي-95، پي آر-1000، جو ٻج وڌيڪ استعمال ڪرڻ گهرجي.

ٻج کي دوا لڳائڻ:

بيمارين کان بچاءُ لاءِ ٽاپسن ايم 70 ڊبليو پي يا ٿايوفنيٽ ميٿائل 200 گرام 100 لٽر پاڻي ۾ يا دوا جي ڳار ۾ ٻج کي پنج منٽ ڪن ٻوڙي پوءِ پوکڻ گهرجي.

جنسون:

ڪمند جون جنسون، پوکيءَ جي وقت ۽ علائقي کي ٽن حصن ۾ ورهايو ويو آهي.

علائقا	سفارش ڪيل جنسون
اتر سنڌ	
خيرپور، سکر، جيڪب آباد، لاڙڪاڻو، قمبر شهدادڪوٽ، شڪارپور	گلابي-95 (BF-129)، ايل-113، ايل-116، بي ايل-4 لاڙڪاڻو-1
وچين سنڌ	
نوشهروفيروز، شهيد بينظير آباد، دادو، ڄامشورو، سانگهڙ	گلابي-95 (BF-129)، ايل-113، بي ايل-19، ايل-116، بي ايل-4
ڏکڻ سنڌ	
ٿرپارڪر، عمرڪوٽ، ميرپورخاص، مٽياري، ٽنڊوالهيار، ٽنڊو محمد خان، حيدرآباد، بدين، ٺٽو	گلابي-95 (BF-129)، بي ايل-19، ٽرائٽان، بي ايل-4، ٺٽو-10 ۽ نيا-98، نيا-2004، نيا-2010، نيا-2011، نيا-2012

گڏيل پوک:

ڪمند جي فصل ۾ شروعاتي مرحلي ۾ گڏيل پوک پڻ ڪري سگهجي ٿي. انهيءَ ۾ ڪمند ۽ بصرن جي گڏيل پوک ڪمند ۽ سورج مکيءَ جي گڏيل پوک مان سٺا نتيجا حاصل ٿيا آهن. سرءُ واري ڪمند جي وچ وارين قطارن ۾ ڪڻڪ جو فصل پڻ پوکي سگهجي ٿو.

وٽاڻ جو ياڻ:

زمين ۾ لاڳيتو فصل پوکڻ سان خوراڪي جزن جي کوٽ ٿئي ٿي. وٽاڻ جي ياڻ کي استعمال ڪرڻ سان نه رڳو خوراڪ جو پورائو ٿئي ٿو. پر اهو ياڻ زمين جي طبعي حالت کي به سڌاري ٿو. زمين ۾ پوسل برقرار رکڻ جي صلاحيت وڌي ٿي ۽ زمين نرم ٿئي ٿي.

ڪمند پوکڻ کان هڪ مهينو پهرين سڪي جا هر ڏئي به ٽرڪون وٽاڻ جي ياڻ جون في ايڪڙ زمين ۾ وجهي پاٽي ڏجي. وت اچڻ تي ڪلٽيويٽر هلائي وري زمين کي پاٽي ڏجي، جڏهن زمين وت ۾ اچي ته پوءِ زمين کي پوکي لاءِ تيار ڪجي.

سائو ياڻ:

ڪمند وارين زمينن کي هر ٻن يا ٽن سالن کان پوءِ سائو ياڻ ڏيڻ گهرجي. اُن لاءِ ڍانچو (جنتر)، سٽيءَ وارو گاهه، برسيم يا گوار وغيره پوکي گل ورڻ مهل هر ڏئي زمين ۾ ملائي مٿان پاٽي ڏئي ڇڏڻ گُهرجي. ته جيئن سائي ياڻ وارو نامياتي مادو سڙي ڳري زمين ۾ ملي وڃي.

ياڻ جو استعمال:

ڪمند جو فصل 12 کان 14 مهينا زمين تي بيٺل هوندو آهي اُن ڪري هن فصل کي گهڻي ڪاڌ خوراڪ جي ضرورت رهي ٿي. اُها ڪاڌ خوراڪ مختلف جزن يعني نائٽروجن، فاسفورس ۽ پوٽاش جي صورت ۾ هوندي آهي. تنهنڪري زمين جي مطابقت سان سنڌ ۾ ڪمند کي علائقيوار ياڻ ڏيڻ گهرجي.

علائقيوار ڪمند جي فصل ۾ ياڻ ڏيڻ جو وقت ۽ ان جو في ايڪڙ وزن

ياڻ جو نالو	ياڻ ڏيڻ جو وقت	اتر سنڌ	وچولي سنڌ	ڏکڻ سنڌ
يوريا	1. پوکي وقت 2. پهرين مٽي چاڙهڻ وقت 3. ٻئي مٽي چاڙهڻ وقت	هڪ ٻوري مُني ٻوري مُني ٻوري	هڪ ٻوري هڪ ٻوري هڪ ٻوري	هڪ ٻوري ڏيڍ ٻوري ڏيڍ ٻوري
ڊي-اي-پي	1. پوکي وقت	سوا ٻوري	ڏيڍ ٻوري	ٻه ٻوريون
سلفيٽ آف پوٽاش	1. پوکي وقت	سوا ٻه ٻوريون	اڍائي ٻوريون	ٽي ٻوريون

نوٽ: منڊي واري فصل ۾ مٿي ذڪر ڪيل ياڻ جي وزن کان 25 سيڪڙو وڌيڪ ياڻ ساڳئي طريقي سان ڏيڻ گهرجي.

گندگاهه جو خاتمو:

ڪمند جي فصل ۾ گندگاهه جا ٻوٽا تقريبا 25 سيڪڙو فصل جي پيداوار ۾ گهٽتائي آڻين ٿا. گندگاهه جا ٻوٽا زمين ۾ پاڻي، خوراڪي جزن ۽ روشني ۾ ڀاڱي ڀائيوار ٿين ٿا. جنهن سان فصل جي واڌ ويجهه ۽ معيار متاثر ٿئي ٿو. فصل جي پوکيءَ کان پوءِ پهريان ٽي مهينا تمام گهڻي اهميت رکن ٿا. انهي مرحلي ۾ گندگاهن جو وقت سر خاتمو تمام ضروري آهي. جنهن لاءِ وقت سر گُڏ ڪرڻ يا ڪيميائي گاهه مار دوائن جو استعمال ڪري سگهجي ٿو.

گاھ جو نالو	دوا جو نالو	وزن في ايڪڙ	استعمال جو وقت
ويڪرن ۽ سنهن پنن وارا گاھ جهڙوڪ: واھو، پرت، للر، ماڈاٽو، ساوڙي، لوٹڪ، ڪل ۽ ڪبھ	ڪرمسٽ 75 ڊبليو جي	400 گرام	پهرئين پاڻي ڪانپوءِ جڏهن زمين آلي هجي.
	ڊيوئل گولڊ 960 اي سي	1000 سي سي	پوکيءَ ڪانپوءِ 24 ڪلاڪن اندر ڪرين تي
	سن اسٽار 15 ڊبليو جي	100 گرام	ٻئي پاڻي ڪانپوءِ زمين وٽ تي هجي. بهتر نتيجو حاصل ڪرڻ لاءِ ڦوهاري ڪانپوءِ 7 ڏينهن بعد پاڻي ڏجي.

ڳُڏ ڪرڻ:

ڪمند کي سڄي سال ۾ چار ڳُڏون ڪرڻ لازمي آهن. پهرين ڳُڏ ڪمند جي ڦُٽڻ کان پوءِ ڏيڍ مهيني بعد ڪرڻ گهرجي. جڏهن ته باقي ٻيون ڳُڏون هر ڏيڍ مهيني کان پوءِ ڪرڻ گهرجن. ڪمند جي ڳُڏ چنجور، ڪوڏر يا ديسي هر سان ڪرڻ گهرجي.

مٽي چاڙهڻ:

ڪمند جو فصل تيز هوائن يا گهڻي پاڻيءَ جي ڪري زمين تي ڪِري پوندو آهي. جنهنڪري فصل جي پيداوار تي اثر پوندو آهي.

ان ڪري مٽي ضرور چاڙهجي ۽ اها پهريون دفعو تڏهن چاڙهجي جڏهن ڪمند جو ٻوٽو اٽڪل چئن مهينن جو ٿئي ۽ قد اندازن ڏيڍ کان ٻه فوٽ ٿئي. انهيءَ وقت تي نائٽروجن ڀاڻ جو پهريون وزن ڏجي. ٻيو دفعو ڏيڍ مهيني کان پوءِ اوڙن تي مٽي چاڙهجي ۽ باقي رهيل نائٽروجن ڀاڻ جو آخري وزن ڏيئي پاڻي ڏيڻ گهرجي.

پاڻيءَ جو استعمال:

ڪمند جي ٻوٽي کي ڦوٽهڙي ۽ شاخون ڪيڻ مهل پاڻيءَ جي وڌيڪ ضرورت هوندي آهي. اُنهيءَ لاءِ ڪمند ۾ وقتائتو ۽ موسم آهر پاڻي ڏيڻ تمام ضروري آهي. ۽ هيٺ ڄاڻايل پروگرام تحت پاڻي ڏيڻ گهرجي. تجربن مان معلوم ٿيو آهي ته ملچ ڪرڻ سان پوسل هئڻ ڪري پاڻي جو وقفو وڌي ٿو ۽ پاڻي جي بچت ٿئي ٿي.

ڪمند پوکڻ بعد	ڪمند جي ڦوٽهڙي بعد	مئي، جون، جولاءِ مهينن ۾	برسات جي مند ۾
2 يا 3 پاڻي 7 کان 8 ڏينهن جي وقفي سان	10 کان 12 ڏينهن جي وقفي سان	8 کان 10 ڏينهن جي وقفي سان	زمين ي آلاڻ جي مطابق پاڻي ڏيڻ جو وقفو وڌائڻ گهرجي

نوٽ: اهڙي طرح ڪمند جي پوک کي پوکيءَ کان وٺي وڍ تائين 22 کان 25 پاڻي ڏيڻ تمام ضروري آهن.

جيت ۽ انهن جو تدارڪ (Insect pests and their Control):

ڪمند جي فصل کي جيڪي جيت نقصان رسائين ٿا اُنهن ۾ چوٽيءَ وارو ڪينئون، لٺ وارو ڪينئون، پاڙ وارو ڪينئون ۽ جوئر جي لٺ جو ڪينئون، ميلي بگ، ڪارو بگ، اڇي مک، ترڙو، جونءِ، اڏوهي ۽ گهوڙا مک شامل آهن. هتي مکيہ جيتن جو مختصر احوال هيٺ ڏجي ٿو.

1. چوٽيءَ وارو ڪينئون (Sugarcane Top borer):

هن ڪينئين جو حملو مارچ مهيني کان ٿيندو آهي ۽ آڪٽوبر تائين 5 کان 7 سيڪڙو فصل کي نقصان رسائيندو آهي. جيت جي مادي پنن تي آنا لاهيندي آهي. اُنهن سان ڪينئون نڪرڻ کان پوءِ اهي 10 کان 15 ڪلاڪن تائين پنن تي موجود هوندا آهن ۽ انهن کان پوءِ ڪمند جي اندر داخل ٿي ان کي نقصان رسائڻ شروع ڪندا آهن جنهنڪري چوٽي واري شاخ سڪي ويندي آهي ۽ مٿي سوراخ نظر ايندا آهن.

2. چڙيءَ وارو ڪينئون (Sugarcane Stem borer):

جيئن تہ هي چڙيءَ وارو ڪينئون آهي جڏهن ڪمند ۾ چڙي (لٺ) نهڻ شروع ٿئي ٿي تہ هن جيت جو حملو شروع ٿي ويندو آهي. هي جيت اپريل جي مهيني کان شروع ٿي ويندو آهي ۽ آڪٽوبر مهيني تائين هلندو آهي. هن جيت جي نشانيءَ طور چڙي جي سڪل چوٽيءَ تي ننڍڙا سوراخ نظر ايندا آهن. هن جيت جي منڊيءَ تي پنج سنها ليڪا هوندا آهن.

3. پاڙ وارو ڪينئون (Sugarcane root borer):

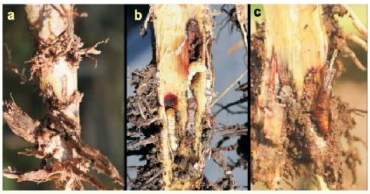

مٿي ڄاڻايل جيت جي مقابلي ۾ هن جو حملو گهٽ هوندو آهي. پر شهيد بينظيرآباد (نوابشاهہ) جي علائقي ۾ اِهو جيت گهڻو نظر ايندو آهي. مٿي سڪل چوٽيءَ سان گڏ پهريون پن بہ سڪل هوندو آهي. ۽ پاڙ سان گڏوگڏ پاڙ کان مٿي بہ ٻن کان ٽن ڳرين تائين موجود هوندو آهي. هي جيت بہ آڪٽوبر تائين پنهنجا پنج نسل پورا ڪندو آهي.

4. جوئر جي ڪاني وارو ڪينئون (Jowar Stem borer):

هي جوئر جي ڪاني جو ڪينئون آهي. پر جيئن تہ جوئر ڪمند جي ويجهي پوکي وڃي ٿي ان ڪري جوئر جي فصل تيار ٿيڻ کان پوءِ هي جيت ڪمند تي حملو ڪري ٿو هن جيت جي سڄاڻپ ۽ زندگي وارو مرحلو بہ ساڳيو آهي جيڪي مٿئين ڪاني واري ڪينئين ۾ ڄاڻايل آهي.

5. گھوڙا مک (Pyrilla / Leaf Hopper):

هي جيت ڪمند جي سيني جنسن کي نقصان رسائي ٿو. پر گھٽو ڪري اهي جنسون جن جا پن ويڪرا ۽ ٿلها ٿين ٿا. انهن ۾ رس وڌيڪ هئڻ ڪري وڌيڪ نقصان ڏئي ٿو. هن جيت جي حملي جي صورت ۾ ڪمند جي واڌ رڪجيو وڃي ۽ ڪمند ۾ کنڊ جو مقدار گھٽجي وڃي ٿو.

هن جا ٻچا ۽ وڏا (پوپٽ) ٻئي نقصان رسائين ٿا. هي جيت پنن ۾ رس چوسي ماکيءَ جهڙي پاٽيات خارج ڪري ٿو. جيڪا پنن کي ڪارو ڪري ڇڏي ٿي جنهن جي ڪري پنن ۾ خوراڪ ٺهڻ جو عمل رڪجي وڃي ٿو ۽ آخرڪار ٻوٽي جا پن سڪيو وڃن. هي جيت جنوري کان مارچ تائين ٻچي (Nymph) جي صورت ۾ رهي ٿو. اپريل ۾ ٻچا وڏا ٿي ڪمند تي حملو ڪن ٿا. هن جا سال ۾ 6 کان 8 نسل ٿين ٿا ۽ جولاءِ کان سيپٽمبر تائين هن جي واڌ گھٽجي ٿيندي آهي.

جيتن کان بچاءُ لاءِ اپاءُ (Control Measures):

1. هر قار رستي جيتن کان بچاءُ (Cultural Control):

1. هميشه صاف ۽ صحتمند ٻج استعمال ڪجي.
2. سفارش ڪيل ڀاڻ صحيح مقدار ۾ وقتائتو استعمال ڪرڻ گھرجي.
3. ڪمند مان گندگاهه ۽ ڳڏ جو خاص خيال ڪرڻ گھرجي.
4. ڪمند جي وڍ کان پوءِ ٿبين کي ڳڏ ڪري ساڙڻ گھرجي.
5. هڪ کان وڌيڪ منڍي وارو فصل وٺڻ نه گھرجي.
6. هميشه سڪل ۽ پراڻو وٺاڻ جو ڀاڻ استعمال ڪرڻ گھرجي.

2. حياتياتي طريقو (Biological Control):

حياتياتي جيتن جي نسل کي بچائڻ لاءِ جيستائين ٿي سگھي زهريلين دوائن جو استعمال گھٽ ڪرڻ گھرجي. نقصانڪار جيتن جا آنا جيئن پنن تي نظر اچن ته هنن کي ڳڏ ڪري ناس ڪري ڇڏجن. ڳڏر جي حملي جي صورت ۾ فائديمند جيت ڇڏڻ گھرجن. انهن ۾ ٽرائڪو گراما وڏي اهميت رکن ٿا. هن فائديمند جيت مان تمام بهتر نتيجا مليا آهن. هي جيت تحقيقي ادارن ۽ مختلف شگرملن مان حاصل ڪري سگھجن ٿا.

3. قنديل وارو طريقو (Light Traps):

هن طريقي ۾ جيتن کي ڦاسائڻ لاءِ رات جو فصل ۾ بتي (لالٽين) رکيا وڃن ٿا جنهن جي روشني تي مختلف ڪينئن جا پتنگ ۽ پوپٽ گڏ ٿين ٿا ۽ لالٽين جي هيٺيان گاسليٽ مليل پاڻي ۾ ڦاسي مرن ٿا. انهيءَ کان علاوه جيتن جي نرن کي ڦاسائڻ لاءِ فيرامون جو استعمال عام آهي.

4. ڪيميائي طريقو (Chemical Control):

مؤثر ۽ ترت خاتمي لاءِ دوائن جو استعمال ڪرڻ گھرجي ۽ هيٺ ڏنل دوائن مان ڪابه هڪ دوا جو

استعمال ڪرڻ سان گڏرن جو تدارڪ تي سگهي ٿو. بشرطيڪ ڪمند جو فصل ننيو هجي.

1. ريجنٽ 5 سيڪڙو ايس پي 480 سي سي في ايڪڙ.
2. ورتاڪو (0.6 جي آر) 4 ڪلوگرام في ايڪڙا يا
3. ريڪٽر سپر (0.35%G) 8 کان 10 ڪلوگرام في ايڪڙ يا
4. ٿائيميٽ (5G) 10 ڪلوگرام في ايڪڙ يا
5. فيوراڊان(G 10) 8 کان 10 ڪلوگرام في ايڪڙ يا
6. ريفري (3G) 8 کان 10 ڪلوگرام في ايڪڙ.

بيماريون ۽ انهن کان بچاءُ (Diseases & their remedies):

دنيا ۾ ڪمند جي فصل تي اٽڪل 80 بيماريون (Record) تي چڪيون آهن. پر اسان جي صوبي اندر هن فصل ۾ چند مکيه بيماريون ڏٺيون ويون آهن جن جي سڃاڻپ ۽ انهن تي ضابطو آڻڻ واري جامع حڪمت عملي هيٺ ڏجي ٿي.

1. ڇهبڪ واري ڪاٽي (Whip Smut of Sugarcane):

ڪمند جي بيٺل فصل ۾ ڏسبو ته بيمار ٻوٽي جون نيون ڦٽنڊڙ چوٽيون ڏگهي ڪاري ڇهبڪ وانگر نظر ايندي ۽ ان ۾ ڪاري رنگ جو ٻورو پريل هوندو جنهن جي مٿان چانديءَ جهڙو سنهون پردو چڙهيل هوندو آهي ۽ اهو جلدي ڦاٽي پوندو آهي ۽ بيماريءَ جا تخم هڪ فصل کان ٻئي فصل تائين هوا ذريعي اوڏامي وڃي تندرست فصل جي اکين تي داخل ٿيندا آهن.

بچاءُ لاءِ اپاءُ:

هن بيماري ۾ ورتل ٻوٽن کي پاڙان ڪڍي ساڙيو وڃي. ٻج پوکڻ کان پهريائين ڳرين کي ٽاپسن ايم 70 ڊبليو پي 200 گرام 100 لٽر پاڻيءَ ۾ 5 منٽن لاءِ ٻوڙي پوکڻ گهرجي.

2. رتي (Leaf Rust of Sugarcane):

هن بيماريءَ جي ڪري پنن جي مٿان ڳاڙهي ناسي رنگ جهڙو ٻورو لڳل نظر ايندو آهي ۽ بيماري جي شدت جيڪري پنن ۾ ساواڻ وارو عمل متاثر ٿيندو آهي ۽ پيداوار گهٽ لهندي آهي.

بچاءُ لاءِ اپاءُ:

جيڪڏهن هي بيماري فصل ۾ نظر اچي ته زرعي زهر ٽاپسن ايم 20 ڊبليو پي 200 گرام 100 لٽر پاڻي ۾ ملائي 10 کان 15 ڏينهن جي وقفي سان ٻه دفعا ڦوهارو ڪجي.

3. پن تي ڳاڙهيون لڪيرون (Red Stripes of Sugarcane):

هن بيماري جي ڪري پن ۾ ڳريون ٻئي متاثر ٿينديون آهن پنن جي متان ڳاڙهي رنگ جون سڌيون لڪيرون نظر اينديون آهن ۽ ڳريون به اندران ڳاڙهيون ٿي وينديون آهن پنن ۾ ساواڻ وارو عمل پڻ رڪجي ويندو آهي جنهن جي ڪري فصل سڪڻ لڳندو آهي.

بچاءُ لاءِ اپاءُ:

هي بيماري فصل ۾ نظر اچي ته اُنهي ٻوٽي کي سڄو پاڙان کڏي ساڙڻ گهرجي. فصل پوکڻ کان اڳ ۾ ڳرين کي ٽاپسن ايم 70 ڊبليو پي/ ٿايوفينيٽ ميٿائل 200 گرام يا ڪاربينڊزم 150-200 WP 50% گرام في 100 لٽر پاڻيءَ جو ڳار ناهي اٽڪل 5 منٽن تائين ٻوڙي پوءِ پوکڻ گهرجي.

4. ڪمند جي چٽڪمري وائرس (Sugarcane Mosaic Virus):

هي بيماري ڪمند جي جنسن ۾ عام طور تي ٿيندي آهي. هن بيماريءَ جي ڪري پن پيلاڻ مائل ٿي ويندا آهن جيڪي ڌارين يا ليڪن جي صورت اختيار ڪندا آهن. ٻوٽي اندر سائي مادي ٺهڻ وارو عمل پڻ رڪجي ويندو آهي جنهنڪري ٻوٽي جي واڌ ويجهه متاثر ٿيندي آهي.

بچاءُ لاءِ اپاءُ:

هن بيماريءَ کان بچاءُ لاءِ ڪو خاص اپاءُ دريافت نه ٿيو آهي جنهن جي ڪري اهڙيون جنسون پوکڻ گهرجن جن ۾ بيماري خلاف قوت مدافعت هجي.

5. اڇي پنن واري بيماري (Grassy shoot/White leaf Disease):

هن بيماريءَ ۾ ڪمند جا پن اڇا ٿي ويندا آهن. فصل جي واڌ ويجهه رڪجي ويندي آهي. ڪمند جي ڪجهه جنسن تي هي بيماري شديد حملو ڪري ٿي. جنهن ڪري سمورو فصل تباهه ٿي ويندو آهي. هن بيماري کان بچاءُ لاءِ احتياطي اپاءُ ونجن. ان لاءِ سفارش ڪيل جنسن جي پوکي ڪجي. فصل جي وار ڦير ڪجي. اهڙي جنس جو منڍيو هرگز نه پوکجي.

منڍي ڪمند:

ڪمند جي وڍ کان پوءِ صرف هڪ منڍي فصل ونجي. آبادگارن کي گهرجي ته منڍي فصل پوکڻ کان اڳ وڍ ڪيل ڪمند جي حالت سان گڏ فائدن ۽ نقصانن کي ذهن ۾ رکن.

فائدا:

- ٻج بچي ٿو.
- زمين جي تياري جو خرچ بچي ٿو.

نقصان:

- 25 سيڪڙو پاڙ وڌيڪ ڏجي ٿو.
- ٻج لاءِ استعمال نہ ڪجي.
- جيتن ۽ بيمارين جو حملو وڌيڪ ٿئي ٿو.
- ڦوٽهڙي جو سيڪڙو گهٽ ٿئي ٿو.

آءِ سي ٽي زرعي توسيعي مرڪز
ڊائريڪٽوريٽ جنرل زرعي توسيع، زراعت ڪاتو حڪومتِ سنڌ
ICT Agricultural Extension Services Center, Directorate General Agriculture Extension, Agriculture, Supply & Prices Department Government of Sindh, Block-F, Shahbaz Building Hyderabad.
Helpline: +92 3111646111 Email: ictagriextensionsindh@gmail.com
www.ictagrisindh.gov.pk